

TRAGOM ISTARSKE GLAZBENE RIZNICE: PREGLED POVIJESTI GLAZBE U ISTRI KROZ STOLJEĆA

IVANA PAULA GORTAN-CARLIN

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
I. M. Ronjgova 1
52 100 PULA

UDK / UDC: 78(497.57)(091)

DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/yrvqgqtep19>

Pregledni članak / Review Paper

Primljeno / Received: 22. 2. 2021.

Prihvaćeno / Accepted: 15. 6. 2021.

NIKOLA LOVRINIĆ

Umjetnička škola Matka Brajše Rašana
Alda Negrija 11
52 220 LABIN

Nacrtak

U radu se navode osnovne smjernice i objedinjuje značajnija bibliografija za pisanje povijesti glazbe u Istri i njezino prožimanje u povijest hrvatske glazbe te se pritom propituje termin »istarski skladatelj«. Osim toga, pruža se osvrt na karakteristične glazbene fenomene, među kojima se na prvome mjestu navodi istarsko-primorska tradicijska glazba, koja je bila inspiracija za nastanak brojnih glazbenih djela na navedenome području.

Polazeći od srednjega vijeka, preko glazbenog tiskarstva, odjeka renesanse i baroka, sve do infiltracija folkloru i glazbe 20. stoljeća,

na jednome se mjestu kronološki sumiraju svi izvođeniji dionici istarske glazbene prošlosti, od Andree Antica, preko Brajše Rašana i Mate-tića Ronjgova, sve do suvremenih istarskih skladatelja.

Ključne riječi: povijest glazbe; istarski skladatelji; Istra; zavičajna glazbena nastava

Keywords: history of music; Istrian composers; Istria; education of regional music

Uvodna razmatranja

Rad naslovljen *Tragom istarske glazbene riznice: pregled povijesti glazbe u Istri kroz stoljeća* predstavlja prvi pokušaj sumiranja povijesti glazbe u Istri kroz stoljeća. S obzirom na nepostojanje monografije ili bilo kakve publikacije koja bi na jednome mjestu prikazala razvoj glazbe na spomenutu geografskom prostoru, ovdje se navode osnovne smjernice za pisanje takve povijesti, bez pretenzije na cjelovitost zbog svijesti da ju je u ovome trenutku teško postići.

Osim što je povijest jednoga kraja usko povezana s njegovim geografskim smještajem i prirodnim ljepotama, naročito je obogaćuju kreativni pojedinci koji ga nastanjuju. Stoga je upravo navedena misao ujedno i polazište, iako je suvremeni pristup pisanju povijesti glazbe više kulturološko-sociološki, a manje niz herojskih imena koje su je obilježile.

Kroz povijest često zasipavana zahuktalim lavinama političkih strasti, Istra kao da oduvijek posjeduje neku unutarnju draž koja uvijek iznova ostavlja dubok dojam i postaje vječnom inspiracijom mnogim domaćim umjetnicima, ali i slučajnim namjernicima. Tako su u istarsku glazbenu povijest ušli glazbenici koji su se svojom višestrukom djelatnošću – stvaralačkom, pedagoškom, izvođačkom, znanstveno-publicističkom, organizacijskom i aktivističkom – uvrstili u popis velikana koji su utjecali na povijesni tijek glazbene kulture na hrvatskim prostorima. Stoga je prije spomenuta pristupa potrebno najprije se kronološki osvrnuti na sve cijenjene dionike istarske glazbene prošlosti, od Andree Antica, preko Matka Brajše Rašana i Ivana Matetića Ronjgova, sve do suvremenih istarskih skladatelja.

Ostaje, naravno, pitanje što uopće znači termin »istarski skladatelj«, koji se dodatno otežava historijskim činjenicama, kada govorimo o nacionalnim granicama. U duhu prepoznavanja srednjoeuropskog umjetničkog stvaralaštva koje oduvijek nadilazi sve nacionalne granice pisanje povijesti istarske glazbe svakako se dotiče i opusa talijanskih skladatelja koji su rođeni na istarskome tlu, kao što je, primjerice, Luigi Dallapiccola ili pak Antonio Smareglia, skladatelj podrijetlom iz etnički miješanog braka.

Osim toga, kao važna sastavnica kulturne riznice za Istru su vrlo karakteristični i određeni glazbeni fenomeni. Od brojnih glazbenih izvorišta u tom mozajku naroda i različitih kulturnih krugova na prvome je mjestu, naravno, tradicijska glazba. Upravo je to izvorište duboko ukorijenjeno i izravno vezano za način življenja i rada na razmjerno malu, ali na pozornici duha iznimno kreativnu geografskom prostoru. Istarska, ili preciznije, istarsko-primorska tradicijska glazba, koja se kreće unutar istarsko-primorskog tonskog niza, nazvanog još i istarskom ljestvicom, karakteristična za čakavsko govorno područje, specifičnošću svoje tonske strukture i njezinih zakonitosti toliko je zvučno posebna da se upravo tom posebnosti, u sasvim različitim povijesnim okolnostima, uspjela očuvati bez obzira na dodire s drugima. A ona je, naravno, potaknula i brojne skladatelje koji su je na

različite načine infiltrirali i tako stvorili svoj prepoznatljivi umjetnički stil ili tek obogatili vlastiti opus istarskim »štihom«.

Razni su autori; muzikolozi, etnomuzikolozi i glazbeni pedagozi istraživali segmente iz područja historijske i sistematske muzikologije, kao i iz etnomuzikologije. Izbor literature prethodnih istraživanja presjeka glazbene povijesti Istre naveden je u samome radu.

Iz srednjovjekovne istarske glazbene riznice

Tijekom srednjega vijeka svu glazbenu naobrazbu provode prije svega različiti crkveni redovi. Širenjem humanističkog pokreta od 15. stoljeća nove ideje očituju se postupnim napuštanjem isključivo liturgijskih glazbenih predložaka i latinskih tekstova te sve većim okretanjem svjetovnim glazbenim oblicima. Stoga se stara istarska srednjovjekovna glazbena građa čuva upravo u crkvenim ustanovama, a dio je pohranjen u raznim europskim ustanovama, kamo je dospio tijekom povijesti.

Među djelima koja se čuvaju u istarskim crkvama, a koja su bogato iluminirana, valja istaknuti časoslov iz Franjevačkog samostana u Pazinu i korske knjige za bogoslužje u pulskoj katedrali. Na podatcima o glazbi istarskoga srednjovjekovlja ponajprije zahvaljujemo muzikologinji Hani Breko Kustura, rezultati čijih su dugogodišnjih istraživanja pretočeni u monografiju pod nazivom *Najstarija misna knjiga srednjovjekovne Pule (11. stoljeće), Notirani glazbeni kodeks iz Samostana franjevac konventualaca u Šibeniku, tzv. šibenski Liber sequentiarum et sacramentarium*.¹ Prema riječima spomenute muzikologinje, kako nakon sv. Tome na hijerarhijskoj ljestvici svetaca koji se spominju u ovoj knjizi prednjače sv. Marija, sv. Nikola, sv. Mihovil i potom porečki biskup sv. Mauro, te na temelju usporedbe sa svetcima pulskoga misala iz 14. i pulskoga statuta iz 15. stoljeća, smatra se da je razmatrani kodeks napisan u Tegernseeu za potrebe neke dijecezalne crkve u Puli (najvjerojatnije same bazilike sv. Tome). Tako je autorica locirala najstariju misnu knjigu srednjovjekovne Pule i potvrdila tezu po kojoj je ta istarska biskupija u razvijenome srednjem vijeku bila »kontaktno« područje nekoliko različitih liturgijskih tradicija. Osim toga, na temelju analize pulskih koralnih knjiga pretpostavlja se postojanje skriptorske i iluminatorske aktivnosti u pulskoj katedrali.²

O glazbalima srednjega vijeka posredno saznajemo preko fresknog slikarstva u stilu kojeg su prikazani razni bubnjevi, trube, frule, gajde, rog, violine, lutnje,

¹ HANA BREKO KUSTURA: *Najstarija misna knjiga srednjovjekovne Pule (11. stoljeće). Notirani glazbeni kodeks iz Samostana franjevac konventualaca u Šibeniku, tzv. šibenski Liber sequentiarum et sacramentarium*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2012.

² HANA BREKO: *Nepoznati srednjovjekovni glazbeni kodeksi pulske katedrale, Arti musices*, 33 (2002) 1, 69-78.

organistrumi, portativi i dr. Ovdje ponajprije valja spomenuti crkvu sv. Marije na Škrilinah u Bermu (*Ples mrtvaca, Poklonstvo kraljeva*), crkvu Blažene Djevice Marije na Božjem polju (*Anđeli svirači*), crkvu sv. Antuna u Žminju s najstarijim prikazom glazbenih instrumenata u Istri i crkvu sv. Katarine u Lindaru (*Živi križ*).³

Krajem 9. stoljeća još je jedan specifičan fenomen hrvatske glazbe obalnoga područja (od Istre, Hrvatskog primorja, Like, sjevernojadranskih otoka, srednje Dalmacije, do okolice Dubrovnika) i njegova kopnenog zaleđa. Riječ je o glagoljaškom pjevanju, koje bi se moglo definirati kao svekoliko pjevanje svećenika glagoljaša i laika te kao liturgijsko, paraliturgijsko i drugo crkveno pjevanje na crkvenoslavenskom jeziku hrvatske redakcije, na temelju liturgijskih knjiga pisanih glagoljicom.⁴ U pojedinim župama glagoljaško se pjevanje održalo do 1965, a otada se izvodi samo u svečanim prigodama. Napjevi su se uglavnom prenosili usmenom predajom te su sačuvani u različitim inačicama. Radi očuvanja i revalorizacije glagoljaškog pjevanja u Sv. Petru u Šumi pokrenuta je nacionalna smotra glagoljaškoga i starocrkvenoga pučkog pjevanja *Maša po starinski*, a odvija se svake godine, treće nedjelje mjeseca kolovoza.⁵

Glazbeno tiskarstvo

Andrea Antico da Montona vjerojatno je jedan od najpoznatijih starih glazbenika poniklih s istarskoga tla. Prije više od trideset godina Ennio Stipčević priredio je kraći izbor na hrvatskome jeziku iz važnije stručne literature o Anticu,⁶ a godine 2004. održao je referat i potom objavio skicu za Anticov portret, potaknuvši tada na neka nova razmišljanja te ukazavši na novo stanje istraživanja i nužan oprez u iščitavanju postojeće literature o ovome glazbeniku.⁷ Naime, proučavanje ranoga talijanskoga glazbenog tiskarstva u snažnome je usponu, pa tako saznajemo i nove

³ Koraljka KOS: The depiction of musical instruments in mediaeval Istrian mural paintings, *Arti musices*, Special Issue (1970) 1, 77-95. Koraljka KOS: Muzički instrumenti u srednjovjekovnoj likovnoj umjetnosti Hrvatske, *Rad JAZU*, Odjel za muzičku umjetnosti, knj. II, Zagreb, 1969, 167-190.

⁴ Pojedinci, glazbenici i etnomuzikolozi istraživali su, bilježili i pisali o glagoljaškom pjevanju u Istri. Više o tome u: Gorana DOLINER: *Glagoljaško pjevanje u Kraljevici. Odnosi književnopovijesnih pojava, jezičnotekstualnih struktura i glazbenih osobina napjeva*. Doktorska disertacija, Zagreb: Filozofski fakultet, 1997. Gorana DOLINER (prir.): *Spomenici glagoljaškog pjevanja: Glagoljaško pjevanje u Novom Vinodolskom*, 2. sv., Zagreb: HAZU, Razred za glazbenu umjetnost i muzikologiju, 1998. Stjepan STEPANOV (prir.): *Spomenici glagoljaškog pjevanja: Glagoljaško pjevanje u Poljicama kod Splita*, 1. sv., Zagreb: JAZU, Razred za muzičku umjetnost, Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu, 1983.

⁵ Zadnja, 12. *Maša po starinski*, održala se 25. kolovoza 2019. Godine 2020. nije se održala zbog pandemije bolesti COVID-19.

⁶ Ennio STIPČEVIĆ: Andrija od Motovuna, *Istra*, XXX, knj. 120, n. s. (1993) 1, 5-34.

⁷ Ennio STIPČEVIĆ: Andrea Antico da Montona: skica za portret, u: Josip Šikličić (ur.): *Motovun – povijest i sadašnjost: zbornik radova sa znanstvenostručnog skupa Motovun – povijest i sadašnjost u povodu 1200. obljetnice prvog spomena Motovuna u pisanim izvorima*, *Motovun*, 18. prosinca 2004., Pazin: Katedra Čakavskog sabora za povijest Istre, 2010, 289-296.

informacije o ovome tiskaru, nakladniku, sastavljaču antologija i skladatelju, koje su se u našoj literaturi često drugačije interpretirale.

Andrea Antico (Motovun, oko 1470/1480. – ?, nakon 1539), rodom iz malenoga pitoresknog gradića Motovuna, dobro je poznato ime renesansne glazbe, koje ne izostavlja ni jedan ozbiljni povijesni pregled starije europske glazbe. Prve nje-mu posvećene studije dugujemo istarskim povjesničarima s kraja 19. i početka 20. stoljeća, koji su imali u rukama Anticove glazbene tiskovine i koji su u tim tiskovinama iščitavali podatke važne za lokalnu povijest, dok Catherine Weeks Chapman dugujemo dosad najobimniju studiju o Anticu.⁸ Ono što je ovom prilikom važno istaknuti jest razrješavanje dvojbe oko potpisa na Anticovim tiskovinama, na kojem zahvaljujemo upravo spomenutoj američkoj muzikologinji. Početkom 16. stoljeća u Italiji su djelovala dva glazbenika sličnog, ali ne identičnog potpisa i njihovu djelatnost ne bi trebalo miješati. *Andrea Antico da Montona* bio je tiskar, nakladnik i skladatelj, sigurno potvrđen samo kao autor dviju frotola, a *Andrea de Antiquis* bio je samo skladatelj od kojega je u onodobnim antologijama sačuvano 15-ak frotola. Drugim riječima, nema gotovo ni jedne potvrde da bi se tiskar Antico, rodom iz Motovuna, igdje potpisao kao *de Antiquis*, što se u hrvatskoj literaturi u više navrata previđalo.

Od Anticovih tiskovina na prvome mjestu valja spomenuti knjigu misa pod nazivom *Liber quindecim missarum* (1516), svojevrсни spomenik renesansnog glazbenog tiskarstva, s obzirom na to da je riječ o najranijoj knjizi polifone glazbe, tiskanoj u velikom folio formatu. Knjiga frotola priređenih za orgulje pod nazivom *Frottole intabulate da sonar organi, libro primo* (1517) najranija je tiskovina talijanske glazbe za neki instrument s tipkama.

Istraživanja su potvrdila da je glazbeni sadržaj ono što u prvome redu Anticove zbirke čini intrigantnima i danas. Antico je bio bolje glazbeno obrazovan od većine glazbenih nakladnika svojega doba te mu je upućenost u glazbu omogućila sigurnu ruku kako u poslovima čisto tehničke naravi, tako i u izboru skladbi koje je uzimao za svoje antologijske zbirke. Svoju je djelatnost razvijao i obogaćivao u suradnji s najvećim talijanskim tiskarskim kućama (Giunta, Scotto, Torresani), a zanimljivo je da je surađivao s Andreom Torresanijem, venecijanskim tiskarom koji je objavio neke od najranijih hrvatskoglagoljskih tiskanih knjiga. Prema riječima Ennia Stipčevića, Andrea Antico jedan je od najvažnijih glazbenih tiskara svojega doba, živio je i djelovao u tadašnjim megalopolisima Veneciji i Rimu, a bio je i do danas je ostao građaninom svijeta.⁹

Osim Antica, pretpostavlja se da je iz Istre i skladatelj frotola Filippo da Lurano (da Laurana, Luranus, oko 1475. – nakon 1520),¹⁰ kao i Jacques Moderne iz

⁸ Catherine WEEKS CHAPMAN: *Andrea Antico*, PhD Harvard University, 1964, vol. 1-2.

⁹ Ennio STIPČEVIĆ: *Andrea Antico da Montona: skica za portret*, 296.

¹⁰ ***: Filippo de LURANO, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020, <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=37599>> (29. 1. 2021).

Buzeta (Buzet, kraj 15. stoljeća – Lyon, oko 1562), znameniti lijonski tiskar nota.¹¹ Rođen je u Buzetu, a djelovao je kao zborovođa u crkvi Notre Dame de Confort u Lyonu i kao vlasnik tiskare, u kojoj je tiskao knjige o medicini, vojnim vještinama i hiromantiji te razna književna djela. Poznat je po tiskanju djela francuskih, nizozemskih i talijanskih skladatelja.

Odjeci renesanse i baroka

U doba kada Italija postaje najvećim glazbenim izvorom iz kojega su se napajale mnoge visoko razvijene kulture, ni istočna obala Jadrana, koja je bila pod okriljem Venecije, nije se mogla oteti njezinu premoćnom utjecaju. Kada je u pitanju povijest hrvatske glazbe, ako se uzmu u obzir slabe predispozicije za razvoj renesansnih i baroknih glazbenih velikana te razne kontakte i migracije hrvatskih i stranih skladatelja, situacija se nadalje komplicira, pa pojmove »kasna renesansa«, »rani barok« i sl. treba shvatiti tek uvjetno jer označavaju samo jedan segment tadašnje glazbene stvarnosti. Prema riječima Ivana Cavallinija, kada se općenito govori o glazbi 16. i 17. stoljeća na istočnim obalama Jadrana, govori se ustvari o talijanskim autorima ili o istarsko-dalmatinskim takmacima talijanskoga stila, dok su reprezentativni centri, građa kojih svjedoči o glazbenom životu, Kopar, Piran i Krk, odnosno Košljun.¹²

Danas je teško utvrditi koliko su dva Rovinjca, Francesco Sponga Usper (Rovinj, 1561. – Venecija, 1641) i njegov nećak Gabriel (prva pol. 17. st.), utjecali na glazbeni život Istre, ali njihova bi se djela mogla pribrojiti korpusu hrvatske glazbene baštine. Po svojem skladateljskom uvjerenju obojica pripadaju respektabilnim venecijanskim kulturnim krugovima, a potječu iz zemlje koja je, prema riječima kroničara Prospera Petronija, u to vrijeme bila nastanjena vrlo miješanim stanovništvom (Schiavoni, Marchiani, Imperiali, Furlani, Genovesi, Regnicoli, Venetiani, koji su na svojim putovanjima sklapali brakove i stvarali rodbinske veze s mještanima). Već se iz naslova njihovih zbirki može očitati razmimoilaženje u skladateljskim koncepcijama: Francesco je svoja zborna *a cappella* ostvarenja sabrao u zbirci *Il primo libro de madrigali a cinque voci* (1604), ostavši do kraja života vjeran učenik svojega slavnoga mletačkog učitelja Andree Gabrielija, dok je Gabriel u svojem jedinu poznatom samostalnom opusu, zbirci *Madrigali concertati a 2-4 v. per cantar e sonar nel clauicembalo [...] Libro I* (1623), bio otvoreniji spram novosti što ih je na vokalnom i instrumentalnom planu nudio ekspresivni slog.¹³

¹¹ Samuel Franklin POGUE: *Jacques Moderne: Lyons music printer of the sixteenth century*, Genève: Droz, 1969.

¹² Ivano CAVALLINI: *Il libro per musica nel litorale istriano tra Cinquecento e Seicento*, u: Sante Graciotti (ur.): *Il libro nel bacino adriatico (secc. XV-XVIII)*, Firenze: Leo S. Olschki, 1992, 100.

¹³ Ennio STIPČEVIĆ: *Gabriele Sponga-Usper compositore manierista*, u: Ivano Cavallini (ur.): *Musica Storia Folclore in Istria: Studi e contributi offerti a Giuseppe Radole*, Trieste: Edizioni »Italo Svevo«, 1987, 81-96.

Osim toga, u zbirci *Compositioni armoniche* (1619) Francesco je objavio nekoliko instrumentalnih skladbi (sonate, simfonije, capriccia) koje su zamijetili najraniji povjesničari barokne venecijanske glazbe. Skladbu *Sinfonia prima a 8* iz te zbirke Alfred Einstein proglasio je pretečom concerta grossa. Posljednji opus *Salmi vesper-tini* (1627) svojevrsna je suma njegova skladateljstva, a u njemu su okupljeni psalmi u modernom, ali i u starijem stilu. Promatrajući cijeli njegov opus – pet zasebnih tiskanih zbirki objavljenih u Veneciji između 1595. i 1627, nekoliko skladbi u raznim suvremenim antologijama, kao i onih u rukopisu – možemo istaknuti da je Francesco Sponga detto Usper, kako se znao potpisivati, bio izuzetno nadaren skladatelj, pogotovo kada su u pitanju bile instrumentalne skladbe. Također s pravom možemo utvrditi da je bio najistaknutiji skladatelj ranoga baroka, koji je potekao iz Istre, a živio i radio izvan domovine.¹⁴

Prema riječima Ivana Cavallinija, skladanje madrigala u Istri, čini se, predstavlja prije izuzetak nego pravilo za sve glazbenike koji su djelovali uz obalu pod vlašću Venecije na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće. Jedine danas poznate doprinose madrigalističkoj glazbi na tome području dali su Silao Casentini (Lucca, oko 1530. – Portogruaro, 1594), njegov sin Marsilio (Trst, 1576. – Gemona, 1651) i Gabriello Puliti, dok su mnoga duhovna, instrumentalna djela, canzonette i maschere drugih skladatelja, koji su u to vrijeme djelovali u provinciji, nažalost izgubljeni. Posebnu pozornost među tim glazbenicima svakako zaslužuje Puliti, čija je važnost za Istru jednaka važnosti Tomasa Cecchinija (Verona?, oko 1580. – Hvar, 1644) i Ivana Lukačića (Šibenik, oko 1584. – Split, 1648) za Dalmaciju.¹⁵

Gabriello Puliti (Montepulciano, Toskana, oko 1580. – Trst, 1644) bio je talijanski franjevac konventualac, skladatelj i instrumentalist, koji zbog svojega plodnoga skladateljskog rada i činjenice da je svoje zrele godine – od 1604. do smrti 1644. – proveo u Istri zauzima prvo mjesto po važnosti za glazbenu povijest ove male primorske provincije u prvoj polovici 17. stoljeća. Njegov se životopis uglavnom zasniva na saznanjima iz naslova i posveta njegovih tiskanih zbirki te podataka koje donose *Actae Provinciae Dalmatiae, Istrae et Epyri*, vrlo ušćuvani spisi i dokumenti nekadašnje primorske provincije franjevac konventualaca.

Puliti pripada grupi skladatelja koje je struja povijesnih tokova ljuljala između »starog« i »novog« i čija djela plutaju među tekovinama kasne renesanse i ranoga baroka.¹⁶ Nije nam poznat cijeli njegov skladateljski opus, ali je u usporedbi s opusima drugih onodobnih skladatelja prilično dobro sačuvan: od ukupno 36, što je

¹⁴ Ennio STIPČEVIĆ: *Francesco Sponga-Usper (monografija)*, Zagreb: Muzički informativni centar, 2008.

¹⁵ Ivano CAVALLINI: *Musica, cultura e spettacolo in Istria tra 500' e 600'*, Firenze: Leo S. Olschki, 1990, 75.

¹⁶ Nikola LOVRINIĆ: *Odjeci glazbene renesanse i baroka u Istri: Gabriello Puliti – »vir musicae peritissimus« (dvojezično hrv./engl.)*, u: Tatjana Bradara (ur.): *Istra u novom vijeku. Zbornik javnih predavanja održanih u muzejsko-galerijskom prostoru Sv. Srca u Puli 2015., pod nadnaslovom »Istra u novom vijeku«, a u sklopu izložbe »Istra, lav i orao«*, Pula: Arheološki muzej Istre, 2017, 299-315.

broj posljednjeg poznatog i sačuvanog opusa, sačuvano ih je (potpuno ili djelomično) ukupno 15. Zahvaljujući kritičkim izdanjima Pulitijevih u cijelosti sačuvanih zbirki i novijim arhivskim istraživanjima, danas se može pristupiti detaljnoj analizi djela i interpretaciji slojevita glazbenog života, tj. pisanju monografije, koju ovaj skladatelj svakako zaslužuje.¹⁷

U Pulitijevoj glazbi, nastaloj u procijepu stilova, ne treba tražiti bogatu kromatiku, virtuozne melizme i pretenciozne afekte, koji su u glazbi sve više dolazili do izražaja. Taj jednostavni glazbeni izričaj s tek pokojim elementom učene barokne estetike koji mu daje posebnu dimenziju treba jednostavno tumačiti kao oruđe zajednice, kao samo veselje koje je ujedinilo različite društvene slojeve. Govoreći upravo o veselju, pogotovo o pučkim predstavama i različitim svetkovinama koje su se u Istri održavale u 16. i 17. stoljeću, nijedan pokušaj prikaza povijesti glazbe ovoga područja ne može zanemariti ovaj segment tadašnje glazbene stvarnosti. Istraživanja o procesijama, misterijima, viteškim igrama, pokladama i plesovima potvrđuju da je riječ o aktivnostima koje nisu bile manje značajne od kazališnog života koji se odvijao pri akademijama, pri čemu se posebno misli na one koparske. O njima saznajemo čitajući stranice mjesnih ljetopisaca koji su u pojedinim slučajevima pružili iznimno brižljivu antropološku sliku. Ovdje se posebno izdvajaju Nicolò Manzuoli, Giacomo Filippo Tomasini i Luka iz Lindara.¹⁸

Na prijelazu iz 16. u 17. stoljeće djelovao je još jedan skladatelj i orguljaš rodom iz Pule, o čijem životu znamo vrlo malo. On je Hieronimus Talonus (Girolamo Talone, Pula, druga pol. 16. st. – ?, prva pol. 17. st.). Objavio je dvije zbirke: *Armonicus parnassus*, op. 1 (Rim, 1628) i *Motecta psalmi vespertini*, op. 2 (Rim, 1629). S njihovih se naslovnica doznaje da je 1628. bio magistar glazbe, a 1629. prefekt glazbe u katedralnoj crkvi u Albanu kraj Rima. Na obama opusima potpisao se *Polensis*, dakle kao Puljanin, a skladbe mu očituju znatnu kontrapunktsku vještinu i bliske su pomalo konzervativnoj, tzv. rimskoj, školi, kojoj je uzor bio Giovanni Pierluigi da Palestrina.¹⁹

U skladu s uvodnim razmatranjima pristupa pisanju istarske povijesti glazbe na ovome mjestu treba spomenuti i glazbenika koji je jedno vrijeme svojega života djelovao u Istri. On je Benedetto Marcello iz plemenite mletačke obitelji (Venecija, 1686. – Brescia, 1739), talijanski pravnik, skladatelj i glazbeni pisac koji je od 1733. do 1735. obnašao funkciju kneza i providura u Puli.²⁰

¹⁷ Metoda KOKOLE (ur.): Gabriello Puliti: *Sacri concentus (1614) i Pungenti dardi spirituali (1618)*, u: Ivan Klemenčič (ur. serije): *Monumenta artis musicae Sloveniae*, XL, Ljubljana: SAZU, 2001.

¹⁸ Ivano CAVALLINI: *Musica, cultura e spettacolo in Istria tra 500' e 600'*, 165.

¹⁹ Ennio STIPČEVIĆ: Talonus (Talone), Hieronimus (Girolamo), *Istarska enciklopedija online*, <<http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2704>> (29. 1. 2021).

²⁰ Tatjana BRADARA: O glazbi i glazbenicima, u: Tatjana Bradara – Ondina Krnak: *Temporis signa. Arheološka svjedočanstva istarskog novovjekovlja*, Pula: Arheološki muzej Istre, 2016, 435-439.

Prema osamnaestome stoljeću

Bogata glazbena tradicija Istre u istraživačkom je pogledu dugi niz godina bila u velikoj mjeri zanemarena. Vrijedna svjedočanstva glazbene prošlosti tako još uvijek velikim dijelom stanuju u arhivima i novinskim kronikama, daleko od očiju javnosti, a većina dosad objavljenih tekstova, zbornika i knjiga, mahom je nepoznata širem krugu čitatelja.

Državni arhiv u Pazinu u posjedu je vrijednih dokumenata i skladateljskih ostavština koje već dugo čekaju na znanstvenu valorizaciju. Kada je u pitanju istarska povijest glazbe 18. stoljeća, slijedi velika praznina, koju je zahvaljujući spomenutom arhivu ovom prilikom moguće barem malo ispuniti. Tijekom povijesti knjige putuju, krađu se i raznose, spaljuju ih, trgaju i pretvaraju u razne omote ili tzv. *copertine*, pa je stoga rasprava o fragmentima često vrlo složena i katkada se pretvara u beznadnu priču o traganju za nepostojećim. Međutim, dio toga puta svakako valja zabilježiti na način da se određeni fragment opiše i pokuša uklopiti u jednu opću sliku.

Upravo bi se u ovakav kontekst mogla smjestiti zbirka naslovljena *Arie Nove del 1741*,²¹ koja je u rukopisu sačuvana u Državnom arhivu u Pazinu, a sadrži 18 relativno kratkih monodijskih skladbi pisanih s nešifriranim *bassom continuom* na venecijanskom dijalektu. Iako skladatelji, kao ni autori stihova, nisu poznati, moguće je pretpostaviti da je nastala u Veneciji jer su skladbe sličnih naslova pisanih na spomenutu dijalektu ondje bile vrlo raširene sredinom 18. stoljeća i poznate pod nazivom *ariette veneziane*, *canzonette da barca*, ili najčešće *canzoni da battello*.

Iako je, nažalost, nemoguće precizno utvrditi kako je zbirka dospjela u pazinski Državni arhiv, ona je svakako još jedan u nizu dokaza o onodobnim dobrim kulturnim vezama istočne i zapadne obale Jadrana. Ono što se, naravno, nameće jest pitanje o difuziji rukopisa i o samim izvedbama na istočnoj obali Jadrana, kamo je dospjela ova dosad nepoznata zbirka. Njoj bi se mogla pribrojiti i Glazbena zbirka iz *Settecenta*,²² koju je Grof Stefano Carli (Kopar, 1726. – Kopar, 1813), brat poznatijeg grofa Gianrinalda Carlija (Kopar, 1720. – Cusano, 1795) i Gerolama Carlija (Kopar, 1728. – Milano, 1792), testamentom iz 1810. godine poklonio Gradu Poreču, uz druge dokumente i portrete koji se danas čuvaju u Državnom arhivu u Pazinu i u Pokrajinskom muzeju Poreč. Pretpostavka je da su *Arie Nove* dijelom upravo te Carlijeve ostavštine.

Prema mišljenju muzikologa Ivana Cavallinija, koji se dugo i vrlo temeljito bavio istraživanjem starije istarske glazbe, u povijesti Istre vjerojatno nikada nije bilo glazbenoga zlatnog doba. Jedino razdoblje u kojemu je skupina glazbenika

²¹ Nikola LOVRINIĆ – Katja RADOŠ-PERKOVIĆ – Slaven BERTOŠA (prir.): *Arie Nove del 1741*, na tal. prev. Tatjana Tomaić, Posebna izdanja, sv. 20, Pazin: Državni arhiv u Pazinu, 2011. U prilogu zvučni CD.

²² Ivana Paula GORTAN-CARLIN – Lucija KONFIC: Zbirka glazbenih rukopisa iz *Settecenta* u Zavičajnom muzeju Poreštine, *Arti musices*, 50 (2019) 1-2, 75-116.

ostavila trajan trag svojega djelovanja obuhvaća posljednja desetljeća 16. i prva desetljeća 17. stoljeća.²³ U nepovoljnoj povijesnoj situaciji, dodatno otežanoj endemskim bolestima koje su nanosile teške gubitke stanovništvu, istarska glazba kao da je ostala izoliranom iz širega društvenog konteksta i povukla se u zatvorene prostore crkvenih zborova. No, usprkos takvoj nepovoljnoj situaciji, zanimanje za glazbu nije posve zamrlo te se među majstorima koji su djelovali na ovome prostoru istaknuo skladatelj i orguljaš koparske stolnice, Antonio Tarsia (Kopar, 1643. – Kopar, 1722). Taj je glazbenik izabrao provesti čitav život u rodnome gradu,²⁴ za razliku od svojih brojnih zemljaka koji su bili prisiljeni potražiti sreću drugdje, kako svjedoče životopisi prije spomenutih glazbenika Francesca Sponge Uspera i njegova nećaka Gabriela.

Osim toga, korpusu istarske glazbene riznice u širem smislu na ovome mjestu valja pribrojiti još jedno ime, posebno vezano za violinističku izvođačku praksu 18. stoljeća. Giuseppe Tartini (Piran, 1692. – Padova, 1770) bio je prije svega vrstan violinist, a potom i skladatelj, glazbeni teoretičar i pedagog. Svoje je školovanje započeo u Kopru, a potom ga je životni put vodio kroz različita mjesta. Razvio je vlastitu pedagošku metodu, usavršio violinsku tehniku lijeve ruke i uporabe gudala, a njegovo skladateljsko djelo pripada prijelaznom razdoblju iz barokne paterike u pretklasični, lirski raščlanjen izraz. Napisao je više od 350, gotovo isključivo instrumentalnih, djela, ponajviše koncerata i sonata za violinu, među kojima je najpoznatija sonata *Il trillo del diavolo*. U povijesti glazbe Tartini je ostao zabilježen kao veliki violinist s vrlo nadahnutim izvedbama i gotovo magičnom impresijom koju je ostavljao na svojim audijencijama.²⁵

Proe infiltracije folklor

Hrvatski narodni preporod u Istri i njegovi rezultati ne mogu se u punini shvatiti ako uz legendarnu trojicu – Vjekoslav Spinčić, Matko Laginja, Matko Mandić – ne uzmemo u obzir i zasluge čitave plejade njihovih najbližih i najneposrednijih suradnika.

Jedan od takvih svakako je Matko Brajša Rašan (Pićan, 1859. – Zagreb, 1934), zaslužan pregalac, čije bi ime danas trebalo nalaziti svoje mjesto na stranicama

²³ Ivano CAVALLINI: *Istarske glazbene teme i portreti od 16. do 19. stoljeća*, Pula: Čakavski sabor, 2007, 111.

²⁴ Metoda KOKOLE: *La musica a Capodistria tra il Cinquecento e il Seicento*, u: Ivana Paula Gortan-Carlin (ur.): *Luigi Dallapiccola i njegovi suvremenici*, Zbornik radova sa 4. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Pazin – Novigrad, 7. – 9. listopada 2004, Pučko otvoreno učilište Pazin i Katedra čakavskog sabora za glazbu Novigrad, 2008, 323-340.

²⁵ Metoda KOKOLE (ur.): *Giuseppe Tartini in njegov čas*. Zbornik referatov z mednarodnega kolokvija 5. aprila 1997 v Piranu, Ljubljana: Založba ZRC, 1997. Metoda KOKOLE (ur.): *Tartini »maestro« narodov in kulturno življenje v obalnih mestih današnje Slovenije med 16. in 18. stoletjem*, Zbornik referatov z mednarodnega simpozija 7. in 8. aprila 2001 v Piranu, Ljubljana: Založba ZRC, 2002.

naše novije glazbene povijesti. Njegov glazbeni opus čine vlastite skladbe; solo-pjesme, budnice, koračnice, himne, glazba za tamburaški sastav, glazba za scensko uprizorenje, crkvene skladbe; i brojni zapisi folklornih napjeva, nastali pod aumom ljubavi prema glazbi i, nadasve, domoljublja, religioznosti i patriotizma. S godinama se isfiltrirala skladba koja je danas neizostavan dio repertoara svih istarskih zborova. Riječ je, naravno, o istarskoj svečanoj pjesmi *Krasna zemljo*.²⁶ Uz skladanje, Matko Brajša Rašan zadužio nas je istraživanjem istarskoga folklorra, melografskim, skladateljskim i publicističkim radom te promicanjem intenzivnoga glazbenog života organiziranjem koncerata i sudjelovanjem u njima kao instrumentalist, dirigent i pjevač. Istaknimo ovdje još nekoliko detalja: pridjevnik Rašan uzima si po rijeci Raši iz ljubavi prema rodnome kraju; na poticaj Franje Ks. Kuhača, hrvatskog etnomuzikologa, glazbenog povjesničara i neumornog sakupljača folklorne glazbe, počeo je zapisivati istarske folklorne napjeve, od kojih je dio harmonizirao za muški i mješoviti zbor, te ih je objavio 1910. u zbirci *Hrvatske narodne pobješke iz Istre*.

Brajša je u prvoj zbirci istarsko-primorskih napjeva snažnom glazbenom intuicijom i izvrsnim poznavanjem zakonitosti istarsko-primorskoga glazbenog folklorra postavio harmonijsku nadgradnju pogodnu za zbarsko pjevanje na način da ju je »podredio tonalitetno funkcionalnim odnosima i traženju rješenja koja bi najviše odgovarala narodnom duhu«. ²⁷ Tonska struktura, harmonijska nadgradnja i završni kadencirajući pomaci postali su predmetom proučavanja i teorijskih rasprava suvremenika, a njegova skladba »*Plać kneza Ivana Frankopana* temeljnom podlogom za Žgančevu i Matetićevu tezu o modificiranoj frigijskoj ljestvici«. ²⁸

Uvijek svjesni nužnoga opreza u navođenju konstrukcija poput »prvi i jedini«, »utirač puteva«, »veliki skladatelj« i sl., ovdje možemo govoriti o još jednome glazbeniku kojega zbog plodnoga skladateljskog rada u kojemu folklorni element predstavlja idiomski sadržaj individualnog umjetničkog izričaja s punim pravom možemo smjestiti u red najistaknutijih skladatelja zbarske literature kod nas. Sve od vremena renesanse teško je naći takva majstora koji je ljudskim glasom izrazio toliki dijapazon u sadržaju i tehničkom izrazu.

²⁶ Nikola LOVRINIĆ: *Krasna zemljo, Istro mila. Povodom 100. obljetnice skladanja istarske himne*, u: Josip Šiklič (ur.): *Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa »Dr. Juraj Dobrila (1812. – 2012.) i stoljeće Krasne zemlje (1912. – 2012.)«*, Pula – Pazin, 25. – 26. listopada 2012., Pazin, Poreč: Biskupija Porečka i Pulska, 2015, 223-234. Marija RIMAN: *Što znamo o skladatelju istarske himne*, u: Josip Šiklič (ur.): *Pazin u drugoj polovini 19. i početkom 20. stoljeća. Zbornik radova sa znanstvenog skupa u povodu 100. obljetnice utemeljenja Hrvatske čitaonice u Pazinu*, 14. studenoga 1997., Pazin: Skupština udruga Matice hrvatske Istarske županije, 1999, 205-215.

²⁷ Mirjana GRAKALIĆ – Ivana Paula GORTAN-CARLIN – Andrej BADER: *Matko Brajša Rašan*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrila, 2019, 83.

²⁸ *Ibid.*, 84.

On je Ivan Matetić Ronjgov (Ronjgi kraj Kastva, 1880. – Lovran, 1960), skladatelj, melograf i glazbeni pedagog.²⁹ Njegova rodna kuća u Ronjgima postala je 1977. godine spomen-dom u kojem je djelovalo Kulturno-prosvjetno društvo »Ivan Matetić Ronjgov«, danas Ustanova »Ivan Matetić-Ronjgov«, koja je nastavila promicati Matetićevo djelo kao simbol glazbe Istre, Hrvatskog primorja i sjevernojadranskih otoka. U njoj se čuva skladateljeva rukopisna ostavština, većinom Matetićeve skladbe i melografski zapisi. O životu i djelu skladatelja Ustanova »Ivan Matetić-Ronjgov« izdala je 1983. prvi zbornik radova »Ivan Matetić Ronjgov«, a 1995. godine, u četvrtome zborniku, Matetićeve korespondenciju.³⁰ Od notnih izdanja tiskana je zbirka solo popijevki i zbirke zbornih radova.³¹ Od njegove 100. obljetnice rođenja u njegovu čast bijenalno se održava priredba Matetićeve dani.³²

Matetić je sakupljao, odnosno melografirao, narodnu glazbu, proučavao sakupljenu građu i postavio teorijske osnove na temelju kojih je potom skladao u ozračju istarsko-primorske glazbe. Njegov skladateljski opus otkriva glazbeni jezik osobna pristupa kojim stvara umjetnička djela na temeljima istraživanja i teorijski potkrijepljena istarsko-primorskoga tonskoga gradiva. Gotovo cjelokupan njegov opus pripada vokalnoj (zbornskoj), odnosno vokalno-instrumentalnoj glazbi (solo popijevke) te klavirskoj minijaturi. Spomenimo često pjevanu tužaljku *Čace moj, narèkovane za ocem*, skladanu 1933. godine povodom nesreće u rudniku ugljena u Hrastniku, namijenjenu djeci stradalih rudara, malim pjevačima »Trboveljskog slavčeka«, a potom prerađenu za mješoviti zbor; a od većih djela, njegove takozvane »vokalne simfonije«, odraz optimizma i vjere u vrijednost narodnog stvaralaštva, poput: *Roženice* (1935), *Galiotova pesan* (1940), *Malo mantinjade v Rike na palade* (1951), *Mantinjada domaćemu kraju* (1954), *Naš kanat je lip* (1956) i *Na mamin grobak* (1959).

Ovom prilikom valja ukazati na još jedan segment istarske glazbene stvarnosti na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, a koji se odnosi na izvoditeljsku praksu. Riječ je o glazbenim društvima (*Società filarmonica*) koja su svoj nagli razvoj doživjela upravo za vrijeme Austro-Ugarske Monarhije. Tako je, primjerice, društvo *Società filarmonica* u Oprtlju osnovano 1867, u Motovunu 1872, u Poreču 1881, u Vižinadi 1883, u Bujama 1884. godine, a kasnije i u drugim mjestima diljem Istre. Iako termin u doslovnom prijevodu znači filharmonijsko društvo, radi se o glazbenim

²⁹ Lovorka RUCK: »Za me je vredno ča narod zmisli«. Skladatelj i melograf Ivan Matetić Ronjgov, *Arti musices*, 42 (2011) 2, Zagreb, 175-208.

³⁰ Popis svih zbornika koje je tiskala Ustanova »Ivan Matetić-Ronjgov« objavljen je na mrežnim stranicama: <<https://www.ustanova-imronjgov.hr/izdavacka-djelatnost/c/>> (29. 1. 2021).

³¹ Popis notnih izdanja Ustanove »Ivan Matetić Ronjgov« objavljen je na mrežnim stranicama: <<https://www.ustanova-imronjgov.hr/izdavacka-djelatnost/nakladnistvo/>> (29. 1. 2021).

³² Lovorka RUCK: Manifestacija *Matetićeve dani* – poticaj zbornskom stvaralaštvu, 4. *Istarski etnomuzikološki susreti. Stilovi i žanrovi vokalne glazbe: od lokalnih do transregionalnih kulturnih izraza*, Roč, 12. – 14. maja 2006., Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 2006.

društvima koja su imala drugačije zadatke i ciljeve od filharmonijskih društava, koja su u isto vrijeme djelovala u većim gradovima, primjerice u Rijeci, u Zagrebu i u Ljubljani. Glazbena društva najčešće su imala zadatak osnovati limenu glazbu, promicati glazbu i glazbeni odgoj općenito, osposobiti amatere za sviranje u bandi ili u orkestru, a u pojedinim slučajevima i osnovati glazbenu školu.³³ Uz gradske glazbe u Puli je djelovao i Mornarički orkestar, a među kapelnicima izdvaja se operetni skladatelj Franz Lehár, koji je u Puli djelovao od 1894. do 1896.³⁴ te u tom periodu napisao operu *Kukuška* i valcer *Le belle Polesane*.

Operno stvaralaštvo 19. stoljeća

Suvremenik Brajše Rašana, skladatelj Antonio Smareglia (Pula, 1854. – Grado, 1929), okušao se u opernom stvaralaštvu. Kao operni skladatelj bio je prepoznatljiv i njegova su se djela izvodila po najznačajnijim kazalištima Austro-Ugarske, Njemačke i Francuske (Beč, Dresden, Firenca, Maribor, Milano, Osijek, Pariz, Prag, Pula, Rim, Rijeka, Torino, Trst, Venecija, Zagreb), a s operom *Der Vasall von Szigeth* predstavljen je i publici Metropolitan Opere u New Yorku. Studirao je na Konzervatoriju u Milanu, gdje nastaju njegova prva djela. Napisao je deset opera. Prve četiri spadaju u skladateljevo rano stvaralaštvo, a to su: *Caccia lontana* (1875), *Preziosa* (1879), *Bianca da Cervia* (1882) i *Re Nala* (1887). Slijedi zrelo razdoblje kada nastaju: *Il vassallo di Sziget* (1889), *Nozze istriane* (1895) te *Cornill Schut* (1893), kasnije revidiran i preimenovan u *Pittori fiamminghi*. Tri posljednje opere tipa »teatro di poesia« spadaju u kasno razdoblje stvaralaštva. Te su opere napisane na libreta Silvija Benca, a u njima se očituje pjesnikova opčinjenost elementima noći i fantastike – *La Falena* (1897), atmosferom slikovitoga i poetskoga – *Oceana* (1903) te senzualnim temama – *Abisso* (1914).³⁵ Bio je prvenstveno operni skladatelj, ali je u svojem opusu ostavio i solo pjesme, himne, komorna djela te orkestralne i duhovne skladbe.³⁶

³³ Ivana Paula GORTAN-CARLIN: Glazba sela i grada Istre na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće te njen utjecaj na današnju umjetničku glazbu istarskih skladatelja, u: Jasmina Talam (ur.): *Zbornik radova sa 6. Međunarodnog simpozija »Muzika u društvu«*, Sarajevo: Muzikološko društvo FBiH, Muzička akademija u Sarajevu, 2009, 151-162. Ivana Paula GORTAN-CARLIN: *Glazbeni život Poreča i okolice 1880.-1918*. Magistarski rad, Zagreb: Filozofski fakultet, 2005. (<<https://www.bib.irb.hr/427671>>). Ivana Paula GORTAN-CARLIN: Pulska glazbena društva, u: Ivana Paula Gortan-Carlin (ur.): *Antonio Smareglia i njegovo doba: Antonio Smareglia e la sua epoca*, Grožnjan: Polivalentni kulturni centar Istarske županije, 2000, 319-344.

³⁴ Lada DURAKOVIĆ – Marijana KOKANOVIĆ MARKOVIĆ: *Franz Lehár – kapelnik carske i kraljevske mornarice u Puli (1894-1896)*, Pula: Povijesni i pomorski muzej Istre, 2020.

³⁵ Juliana LIČINIĆ VAN WALSTIJN: *»Teatro di poesia« in the Opera House: The Collaboration of Antonio Smareglia and Silvio Benca*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2009.

³⁶ Lada DURAKOVIĆ: Ostavština Antonija Smareglie u Glazbenoj zbirci Sveučilišne knjižnice u Puli, *Arti musices*, 29 (1998) 2, 285-296. Ivana Paula GORTAN-CARLIN: *Zbornik radova s Drugog među-*

Spomenimo ovdje i Antonijeva brata, Giulia Smaregliu (1866-1935), glazbenog pedagoga, skladatelja i kapelnika, koji je u Puli osnovao glazbenu školu *Scuola accademica di musica* i bio njezinim ravnateljem (1913-1919). Skladao je tri opere: *Don Gasparo*, *La Notte di S. Silvestro* i *La Perla dell'Adriatico*; *Himnu* za zbor i orkestar, brojne skladbe za klavir te više misa za zbor i orkestar i druga crkvena djela. U Puli je tada djelovao i pedagog, orguljaš i skladatelj Alfredo Martinz (1865-1935), čija je zbirka *Raccolta di 12 pezzi per giovani alunni* bila uvrštena u program bečkog konzervatorija.³⁷

Druge infiltracije folklor

Mogli bismo pojednostavljeno reći da se od 19. stoljeća hrvatska glazba razvijala u dvama smjerovima. Jedan su činili skladatelji usmjereni na tadašnje europske utjecaje i stilove, a drugi su oni koji su zagovarali pisanje nacionalne glazbe temeljene na hrvatskoj tradicijskoj glazbi. Glazbena je situacija, dakle, bila puno složenija, a mala je hrvatska glazbena historiografija godinama priznavala da kasni za periodizacijskim i interpretacijskim konstruktima svjetskih glazbenih historiografija, čemu su pridonijeli i ideološki pritisci različitih predznaka: nacionalizam, socijalizam, avangardni ekskluzivizam i dr. Prema riječima muzikologinje Eve Sedak, umjesto različitih segmentiranja, novo pisanje povijesti hrvatske glazbe trebalo bi namontirati sve moguće diskurse.³⁸

Glazba u Istri navedenoga perioda, sve do duboko u 20. stoljeće, ako ne i cijelo, oslanjala se u najvećoj mjeri upravo na folklorne elemente i poklapala se s težnjama i zahtjevima tzv. nacionalnog smjera, izraženog u razdoblju između dvaju svjetskih ratova. No, tražiti kriterije isključivo u folklornom idiomu u funkciji nacionalne ideologije značilo bi oslanjati se na izvanglazbenu i ideološku pozadinu, a zanemarivati imanentni glazbeni sadržaj, koji nadilazi vremenske i ideološke okvire. Čini se, dakle, da se kriteriji kriju u ovom potonjem, kojemu je folklor tek sredstvo, a ne cilj u ostvarivanju individualnog umjetničkog izričaja. Ovomu u prilog ide i činjenica da su pojedina djela doživljavala uspjeh u krugovima gdje se folklornost promatrala isključivo iz perspektive umjetničkog, glazbeno imanentnog, i gdje je njezina izvanglazbena konotativnost bila od vrlo malog ili ni od kakvog značaja. Kao primjer mogao bi poslužiti *Drugi simfonijski ples*, nazvan još i *Istarski*, Slavka Zlatića, prvi put izveden na otvaranju Olimpijskih igara u Berlinu

narodnog muzikološkog skupa »Antonio Smareglia i njegovo doba«, Novigrad: Polivalentni kulturni centar Istarske županije Grožnjan, 2000.

³⁷ Ivana Paula GORTAN-CARLIN: Glazbenici u Puli na prijelazu 19. i 20. stoljeća (1880-1918), *Arti musices*, 32 (2001) 1, 77-88; prema: Arturo TABOURET: Alfredo Martinz, *Pagine Istriane*, br. 12-13 (1964), 130-131.

³⁸ Eva SEDAK: Znakovi male povijesti, u: Vladimir Biti – Nenad Ivić (ur.): *Prošla sadašnjost. Znakovi povijesti u Hrvatskoj*, Zagreb: Naklada MD, 2003, 421-446.

1936. godine pod nazivom *Klagendes Madchen aus Istrien*. Dakle, u takav kontekst, počevši od Josipa Štolcera Slavenskog i njegovih zborova, sve do Jakova Gotovca i njegove komične opere *Ero s onoga svijeta*, zatim, primjerice, *Licitarskog srca* Krešimira Baranovića i opere *Ekvinocij* Ivana Brkanovića, mogla bi se smjestiti i Zlatičeva djela.

U tom je vremenskom trenutku »u naš muzički život ušao mladić koji se kasnije svojom višestrukom djelatnošću – stvaralačkom, pedagoškom, izvođačkom, znanstveno-publicističkom, organizacijskom i aktivističkom, uvrstio među naše istaknute muzičke radnike, među muzičare koji su utjecali na povijesni hod naše muzičke kulture ovog vremena.«³⁹ Misleći pritom upravo na Slavka Zlatića, ovim riječima 1985. godine muzikolog Andrija Tomašek započinje Zlatičevu kroniku povodom 50. godišnjice njegova umjetničkog rada i 75. godišnjice života.

Skladatelj, dirigent, glazbeni pedagog, melograf i glazbeni pisac Slavko Zlatić (Sovinjak, 1910. – Pula, 1993), čija se 100. obljetnica rođenja svečano obilježila 2010, glazbeno obrazovanje stekao je na Konzervatoriju »Giuseppe Tartini« u Trstu i na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Već za vrijeme studija stvara prve veće radove, među kojima treba spomenuti *Balun*, narodni ples iz Istre za obou, engleski rog, alt saksofon i fagot, *Tri istarska dvopjeva* za dva glasa i klavir, razne zborove i pjesme. Kako se iz prvih naslova vidi, Zlatić već u tim djelima polazi od spomenutog izvorišta, tj. kao temelj svojemu glazbenom govoru uzima istarsko-primorsku folklornu glazbu s kojom je proživio svoju mladost i kojoj će ostati vjeran u većem dijelu svojih kasnijih radova.

Slavko Zlatić djelovao je na Sušaku, u Zagrebu, Rijeci i Puli, gdje je obavljao različite poslove: gradski kapelnik, direktor glazbene škole, profesor, dirigent, glazbeni urednik, znanstveni suradnik, organizator gradskoga glazbenog života. Iza sebe je ostavio veliku glazbenu ostavštinu od oko 120 skladbi za razne sastave, od solo popijevki i vokalnih djela do komorne i simfonijske glazbe, glazbe za film, brojne nastupe kao dirigent i preko 800 radijskih emisija. Kako bi duh istarske glazbe zaživio i poživio na koncertnim podijima, mnoge su skladbe inspirirane karakteristikama istarsko-primorskog glazbenog folklor napisanе ne samo za vokalne nego i za razne instrumentalne sastave i prenesene u orkestralnu, odnosno simfonijsku glazbu, čime se Zlatić nadovezao na vokalni opus Ivana Matetića Ronjgova. Slavko Zlatić obogatio je hrvatsku umjetničku glazbu dvadesetoga stoljeća osobujnim opusom kojemu posebnu prepoznatljivost daju izvorne karakteristike istarsko-primorskoga glazbenog folklor.⁴⁰

³⁹ Andrija TOMAŠEK: *Slavko Zlatić. Kronika života i rada*, Poreč: Narodno sveučilište Poreč, 1985, 7.

⁴⁰ Ivana Paula GORTAN-CARLIN – Nikola LOVRINIĆ – Mirjana VELJOVIĆ: Slavko Zlatić – svestrani istarski glazbenik, *Franina i Jurina: istarski kalendar za 2010. godinu*, Račice: Reprezent, 2009, 44-55. Ivana Paula GORTAN-CARLIN – Mirna MARIĆ (ur.): *Slavko Zlatić – 100. obljetnica rođenja, Zbornik radova sa 7. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«*, Pula – Sovinjak, 31. svibnja i 1. lipnja 2010., Novigrad: Katedra Čakavskog sabora za glazbu, 2014. Ivana Paula GORTAN-CARLIN

Zlatićev rad bio je poznat ne samo u domovini nego i šire. Bio je cijenjen i pozivan na obnašanje raznih društvenih funkcija. U svojem bogatom životopisu bilježi utemeljenje i vođenje glazbenih društava te vođenje profesionalnih i amaterskih pjevačkih zborova. Osim toga, važna je osobnost i kada su u pitanju različite manifestacije koje se u Istri održavaju do danas. Bogatstvo i raznolikost folkloru u Istri svake se godine predstavlja na Smotri narodne glazbe i plesa Istre. Upravo je Zlatić jedan od osnivača ove smotre, pokrenute još 1965, koja se održava svake godine druge subote u kolovozu. Jedan od važnijih kulturnih programa u Istri svakako je i Susret zborova »Naš kanat je lip«, koji se već više od četrdeset godina održava u Poreču. Započeo je 1973. osmišljen kao susret djece i mladih pjevača amatera, a već sljedeću godinu pridružili su mu se i zborovi odraslih.

U popratnome materijalu manifestacije Slavko Zlatić u uvodnom dijelu piše: »Istarskoprimorska pučka glazba, sa svojim specifičnim autohtonim obilježjima, odavno privlači pozornost mnogih proučavatelja ovog glazbenog izričaja. Tek jedan domaći sin, Kastavac Ivan Matetić Ronjgov, upornim i znalčkim istraživanjem otkrio je neke zakonitosti i sustav u toj glazbi. Pronašao je način kojim se pučka glazba i njezine osobine mogu transformirati u umjetničku glazbu i time obogatiti i osvježiti suvremeni izričaj već umornog europskog glazbenog stvaralaštva.«⁴¹ Zahvaljujući upravo Matetiću Ronjgovu, Brajši Rašanu i Zlatiću, čije se skladbe godinama izvode na Kantu, mnogi su se mlađi istarski skladatelji upustili u komplementarna istraživanja glazbenog obilježja zavičajnosti u vokalnim i u instrumentalnim sastavima. Velik dio ostavštine Slavka Zlatića i cijela rukopisna ostavština manje poznatoga skladatelja, glazbenoga pedagoga i zborovođe, Josipa Brnobića Humskog⁴² čuva se u Državnom arhivu u Pazinu.

Folklorne elemente istarsko-primorske glazbe uspješno je primjenjivao i Josip Kaplan (Krško, 1910. – Lovran, 1996), skladatelj, glazbeni pedagog i zborovođa.⁴³ Uz pedagoški i dirigentski rad Kaplan je skladao brojna vokalna, vokalno-instrumentalna, solistička, komorna, orkestralna te glazbeno-scenska djela. Njegova ostavština sadrži preko 430 jedinica, od čega područje instrumentalnog stvaralaštva obuhvaća 75, dok znatno veći broj pripada vokalnom, odnosno vokalno-instrumentalnom po-

(ur.): *Glazbeno obrazovanje u Istri tijekom stoljeća – u spomen Slavku Zlatiću*, Zbornik radova s 3. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Novigrad – Grožnjan, 20. i 21. rujna 2002., Novigrad: Katedra Čakavskog sabora za glazbu, 2004.

⁴¹ Slavko ZLATIĆ, Slavko: *Naš kanat je lip 30. susret*, Poreč: Pučko otvoreno učilište, 2002, 7.

⁴² Lovorka RUCK: Skladateljski opus Josipa Brnobića Humskog, u: Ivana Paula Gortan-Carlin (ur.): *Luigi Dallapiccola i njegovi suvremenici*, Zbornik radova sa 4. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Pazin – Novigrad, 7. – 9. listopada 2004, Pučko otvoreno učilište Pazin i Katedra čakavskog sabora za glazbu Novigrad, 2008, 349-370.

⁴³ Andrija TOMAŠEK: *Josip Kaplan: Skica umjetničkog portreta*. Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, 1986. Diana GRGURIĆ – Mirna MARIĆ (ur.): *Josip Kaplan (1910-1996): Zbornik radova sa Znanstvenog skupa u povodu 100. obljetnice rođenja Josipa Kaplana*, Rijeka: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2012. Mirna MARIĆ – Ivana Paula GORTAN-CARLIN: *Dječje pjesme Josipa Kaplana*, Ronjgi-Viškovno: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2017.

dručju. Mnoge njegove skladbe odišu različitim autohtonim izričajima krajeva u kojima je živio, a pisao je i djela suvremenijega glazbenog jezika.

Uz *Drugi gudački kvartet i Serenadu*, *Galiotova pesan* za mješoviti zbor, skladana na stihove Vladimira Nazora, među prvim je skladbama koje dokumentiraju Kaplanovu orijentaciju na izražajne elemente i značajke istarsko-primorske tradicijske glazbe. Osim toga, velik dio njegova stvaralaštva vezan je uz svijet djece, s obzirom na to da je čak stotinjak skladbi tijekom četiriju desetljeća napisao upravo za dječji pjevački zbor.

Na ovome mjestu svakako treba spomenuti još jedno ime koje je obilježilo istarsku glazbenu povijest: Nello Milotti (Trst, 1927. – Pula, 2011), skladatelj, glazbeni pedagog i dirigent.⁴⁴ Kao skladatelj ogledao se u svim područjima glazbe: vokalne (za muške, ženske, mješovite i dječje zborove), instrumentalne (solistička, komorna glazba, orkestralna), vokalno-instrumentalne te scenske glazbe za dječje igrokaze; različitih žanrova umjetničke, duhovne i zabavne. Njegov bismo skladateljski rad mogli podijeliti u tri razdoblja. U prvom, tijekom studija, piše pretežno orkestralna i vokalno-orkestralna djela (kantata *Istarska legenda* za mješoviti zbor, soliste i orkestar te simfonijske poeme *Obala*, *Ribarske priče*, *Le mura di Nesazio*), u drugom komorna,⁴⁵ a u trećem duhovna.⁴⁶ Tijekom svih razdoblja pisao je zbornu i zabavnu glazbu te za potrebe pedagoškog rada i dječje pjesme. U svojem karakterističnom glazbenom jeziku spaja istarsko-primorske elemente i mediteransku melodiku. Istaknimo njegova solistička djela *Fantasia istriana* za glasovir i *Concerto per chitarra classica in modo istriano*, koja se često izvode na koncertnim podijima, ili, primjerice, komorne skladbe *Fantasia per clarinetto e pianoforte* i *Ohridski biseri* za flautu i glasovir te ciklus dječjih pjesama *Sunce ima dva barkuna*, koji otkriva svijet dječje kreativnosti i vrijedan je doprinos istarsko-primorskom segmentu glazbenog izražavanja.

Pišući prigodan tekst o Dušanu Prašelj u dosad najopsežnijem notnom izdanju s djelima ovoga glazbenika, objavljenom 2006. i naslovljenom *Od Učke do Trsata*, muzikologinja Marija Riman pita se: »Može li netko tko nije ni Riječanin, ni Istranin, ni Bodul, shvatiti koliki je stvarni doprinos maestra Dušana Prašelja glazbenom životu ovih prostora?«⁴⁷ Svi koji su ikada bili i u najmanjem doticaju s njime, bilo kao učenici, studenti, pjevači u zboru ili samo kao posjetitelji njegovih koncerata, znaju da je maestro Dušan Prašelj (Sušak, 1931. – Rijeka, 2019) sinonim za Ustanovu »Ivan Matetić Ronjgov« i izravni učenik ovo-

⁴⁴ Ivana Paula GORTAN-CARLIN (ur.): *Sretan 80. rođendan, maestro Milotti! Zbornik radova s Petog međunarodog muzikološkog skupa »Iz istarske riznice«, Novigrad – Pula, 28. i 29. rujna 2006.*, Novigrad: Katedra čakavskog sabora za glazbu Novigrad, 2007.

⁴⁵ Ivana Paula GORTAN-CARLIN – Branko OKMACA: *Solistička i komorna djela Nella Milottija*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2020.

⁴⁶ Ivana Paula GORTAN-CARLIN – Branko OKMACA: *Sakralna glazba Nella Milottija / La musica sacra di Nello Milotti*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2017.

⁴⁷ Marija RIMAN (prir.): *Dušan Prašelj. Od Učke do Trsata. Skladbe za mješovite, muške, ženske i dječje zorove a cappella i uz instrumentalnu pratnju*, Viškovo – Ronjgi: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2006, 20.

ga glazbenoga velikana, koji je možda više nego itko uvijek iznova naglašavao Matetićeve riječi kako je potrebno »pokazati i dokazati čitavomu svijetu da je i naša istarsko-primorska glazba isto tako dostojna koncertnoga podija kako svaka druga, a možda još i više od toga jer je originalna«. ⁴⁸

Ime Dušana Prašelja veže se, dakle, prije svega uz dirigiranje i očuvanje autohtonog istarsko-primorskog pjevanja. Tomu potom valja pridodati organizatorski, pedagoški, korepetitorski i muzikološki rad te na kraju, pri čemu ne i najmanje važan, skladateljski rad. Njegov opus sadrži isključivo vokalna (najčešće zborovi) i vokalno-instrumentalna djela, uz dva *Scherza* za klavir. To i ne začuđuje s obzirom na činjenicu da je cijeloga života vodio različite pjevačke zborove. Spomenimo ovdje zbarske skladbe *Baklje na Učki*, *Čakavsku suitu*, *Svatovsku*, *Trešete*, *Kanat srca i miline* i *Matetićevo dom va Ronjgeh*, zatim *Trsatski spomen*, kantatu za mješoviti zbor i recitatora uz orkestar i orgulje te *Bašćansku ploču*, kantatu za mješoviti zbor, sole i recitatora uz instrumentalnu pratnju.

Svoje istarske korijene vuče i Tihomil Vidošić (Boljun, Istra, 1902. – Zagreb, 1973), skladatelj i dirigent, koji je u svojem opusu pretežno rabio elemente istarskoga folklora, a odlikuju ga živahnost, vedrina i pjevne melodije. ⁴⁹ Skladao je glazbeno-scenska djela, orkestralna i koncertantna djela, komorna i vokalna djela. Spomenimo kantatu *Radosti miće* (1957) na tekst Drage Gervaisa i njegovo najuspjelije djelo, komičnu operu nadahnutu istarskim melosom *Stari mladić* (1959), skladanu na vlastiti libreto.

Nova glazba 20. stoljeća

Luigi Dallapiccola (Pazin, 1904. – Firenca, 1975) jedan je od glavnih predstavnika tzv. Nove glazbe 20. stoljeća u Italiji, a za Istru je vezan mjestom svojega rođenja. U Pazinu je završio osnovnu i srednju školu te su mu prva djela prožeta svojevrsnim slavenskim koloritom. Međutim, pod utjecajem Arnolda Schönberga i Antona Weberna ubrzo se priklonio dvanaestttonskoj tehnici skladanja i serijalnosti, služeći se osim toga i širokim mogućnostima skladateljskih tehnika prošlosti. Od djela spomenimo opere *Volo di notte*, *Il prigioniero* i *Ullisse*, prikazanje *Job*, balet *Marsia* i klavirsku skladbu *Quaderno musicale di Annalibera*, skladbu u dvanaestttonskoj tehnici, čije ime, forma i sadržaj odaju počast Johannu Sebastianu Bachu, a koja je posvećena njegovoj kćeri povodom osmoga rođendana. ⁵⁰ Literaturu o Dallapiccolu

⁴⁸ Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, <<https://www.ustanova-imronjgov.hr/home/zivot-i-djelovana-matetica-ronjgova>> (30. 1. 2021).

⁴⁹ Diana DRLJAČA: *Tihomil Vidošić – stari mladić*. Diplomski rad, Zagreb: Muzička akademija, 1985. Lucija KONFIĆ: *Ostavština Tihomila Vidošića u Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu*, *Arti musices*, 41 (2010) 1, 3-43.

⁵⁰ Mario RUFFINI: *L'opera di Luigi Dallapiccola, Catalogo Ragionato*, Milano: Edizioni Suvini Zerboni, 2002.

na hrvatskome jeziku zahvaljujemo zborniku radova »Iz istarske glazbene riznice« sa simpozija održanog 2004. u Pazinu pod naslovom *Luigi Dallapiccola i njegovi suvremenici* povodom skladateljve 100. obljetnice rođenja.⁵¹

Proučavanje Dallapicoline korespondencije s hrvatskim glazbenicima i institucijama dovelo je do pitanja o izvođenju njegove glazbe u Hrvatskoj. Ovom je prilikom zanimljivo istaknuti da su se njegova djela u više navrata izvodila u Istri, zatim u kazalištima u Rijeci i u Osijeku te na Muzičkom biennaleu u Zagrebu već od njegova osnivanja 1961. godine. Prve su izvedbe (i to opera) šezdesetih godina zanimljive stoga što je to vrijeme kada hrvatska glazba nakon dugog razdoblja tzv. nacionalnog smjera ubire prve veće plodove novih skladateljskih tehnika i kroči prema europskom atonalitetnom glazbenom svijetu.

Suvremeni istarski skladatelji

Na prijelazu u 21. stoljeće u Istri djeluju skladatelji koji pišu glazbu različitog žanra. Skladanjem se općenito bave skladatelji sa završenim studijem kompozicije, ali i oni koji su završili druge glazbene studije. Definicija istarskog skladatelja složena je definicija koja je u funkciji multikulturalne i multietične Istre.⁵² Pod terminom istarski skladatelji smatramo skladatelje koji se deklariraju istarskima, bez obzira na etničku pripadnost, mjesto rođenja ili djelovanja. Skladaju koristeći elemente proizašle iz istarske glazbene tradicije, međutim, ti su elementi satkani od elemenata drugih tradicija proizašlih iz klasične ili iz zabavne glazbe. Neki istarski skladatelji skladaju koristeći istarski idiom samo u jednoj vrsti glazbe, primjerice u vokalnoj glazbi, a u drugim vrstama (instrumentalnoj ili vokalno-instrumentalnoj) ne koriste ništa od istarskog u strukturi. Pojedini istarski skladatelji glazbene elemente koji proizlaze iz tradicijske glazbe koriste na način da »duh tradicijskog« nestane korištenjem suvremenih elemenata, dok je u pojedinim skladbama taj »duh« vrlo čujan i intrigantan.⁵³ Naravno, ima i istarskih skladatelja koji uopće ne koriste elemente istarsko-primorskog folklor.

Značajniji skladatelji i glazbenici koji skladaju umjetničku glazbu u istarskom duhu krajem 20. stoljeća i početkom 21. stoljeća su: Dario Bassanese (1954), Massi-

⁵¹ Ivana Paula GORTAN-CARLIN (ur.): *Luigi Dallapiccola i njegovi suvremenici*, Zbornik radova sa 4. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Pazin – Novigrad, 7. – 9. listopada 2004, Pučko otvoreno učilište Pazin i Katedra čakavskog sabora za glazbu Novigrad, 2008.

⁵² Ivana Paula GORTAN-CARLIN: *Glazba istrskih sodobnih skladateljev na preходу v 21. stoletje in njena vloga v regionalnem turizmu*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta – Oddelek za muzikologijo, 2012.

⁵³ Ivana Paula GORTAN-CARLIN – Alessandro PACE – Olga DENAC: *Glazba i tradicija: Izabrani izričaji u regiji Alpe-Adria*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2014.

mo Brajković (1955), Đeni Dekleva-Radaković (1949), Bruno Krajcar (1972), Elda Krajcar-Perčan (1958) i Branko Okmaca (1963).⁵⁴

Skladatelj, dirigent, organizator kulturnog života, glazbeni pedagog i vjeroučitelj Dario Bassanese sklada pretežito zborna djela (*Svitlost nad Istron*, kantata za recitatora, mješoviti zbor i orkestar; zborovi: *Stari hrast*, *Zemja*, *Vajka ću kantati*, *Roža*, *Spomin*, *Kanat srca*, *Djevojka je rože brala*, *Hiša v srci* i dr.), koja su gotovo isključivo temeljena na »istarskoj ljestvici«, a veliki je doprinos dao i harmonizirajući talijanske narodne pjesme zapadne Istre, sakupljene u zbirci *Verteneglio suonava e cantava / U Brtonigli se sviralo i pjevalo*.⁵⁵ Njegova instrumentalna djela, kao što su *Budakova želja* (balet za muški zbor i orkestar), *Passaccaglia za orkestar*, *Rondo' za gudački orkestar*, *Sonata za klarinet i klavir* i dr., odišu mediteranskim ugođajem, a temelje se na kvartno-kvintnoj tehnici glazbenoga izražavanja, uporabom arhaičke, pentatonske i heksatonske ljestvice.⁵⁶

Skladatelj, pijanist i glazbeni pedagog Massimo Brajković (1955) aktivan je ponajprije na području instrumentalne glazbe, a posebno se posvetio istraživanju elektroničkoga zvuka. Uz elektroničku, sklada vokalnu, komornu, orkestralnu i koncertantnu glazbu.⁵⁷ Često koristi slobodnu atonalitetnost, u kojoj povremeno zaiskre i elementi istarskog folklor. Među nagrađenim i često izvođenim djelima valja izdvojiti sljedeća: *Sonata za fagot i glasovir*, *Istarska zvana*, *Quintetto in sette*, *Balada za rog i glasovir*, *Intrada marinaresca*, *Campane istriane*, *Koncertna uvertira*, *Rondó capriccioso*, simfonijsko djelo *Mutationes extremae noctis*, *Koncert za flautu, fagot i gudački orkestar*, balet *Mosaico istriano*, *Recitativo concertante* i *Capriccio in bitinada* za mješoviti komorni zbor, *Kontrasti* za harmoniku solo i *El gianeo*, bitinada za soliste i komorni zbor.⁵⁸

Đeni Dekleva-Radaković (1949) skladateljica je, pijanistica, harmonikašica, glazbena pedagoginja, organizatorica kulturnog života i zborovođa. Sklada za solo instrumente, pjevačke zborove, komorne sastave, orkestralne ansamble i vokalno-instrumentalne sastave. Skladateljski rad povezala je s glazbeno-pedagoško-umjetničkim potrebama u glazbenim osnovnim, srednjim i visokim školama/akademijama. Skladateljski stil pronašla je u primjeni istarsko-primorskog tonskog niza i elemenata koji proizlaze iz istarskog folklornog glazbovanja. Kao skladateljica, u svojem stvaranju koristi spoj suvremenog zvuka, priklanjajući se kako tonalitetu, tako i atonalitetu, s uporabom »istarske ljestvice«. Primjenjujući aleato-

⁵⁴ Tijekom pisanja ovoga rada navedeni su skladatelji aktivni.

⁵⁵ Ezio BARNABA: *Verteneglio suonava e cantava / U Brtonigli se sviralo i pjevalo*, Verteneglio / Brtonigla: Cominità degli Italiani Verteneglio / Zajednica Talijana Brtonigla, 2017.

⁵⁶ Mrežne stranice ZAMP-a s popisom opusa: Dario Bassanese (211 djela), <<https://www.zamp.hr/baza-autora/autor/pregled/133000744>> (15. 6. 2021).

⁵⁷ Mrežne stranice ZAMP-a s popisom opusa: Massimo Brajković (76 djela), <<https://www.zamp.hr/baza-autora/autor/pregled/133000909>> (15. 6. 2021).

⁵⁸ Preuzeto iz životopisa s mrežnih stranica Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, <<http://arhiva.www.unipu.hr/index.php?id=1786&L=2>> (15. 6. 2021).

riku i suvremene elemente u tehnici skladanja, postiže svoj prepoznatljiv glazbeni jezik. Od značajnijih skladbi spomenimo: *La locandiera* (balet, za simfonijski orkestar), *Dialogo* (za vibrafon i klavir), *Incontri con il maestro* (za klarinet i klavir), *Parole, parole* (za flautu i harmoniku), *Riječ Tvoja* (za mješoviti pjevački zbor), *Čari igre* ili *Incantesimo del gioco* (za vibrafon i klavir), *Odsjaji* (za harmoniku i gudački kvartet) te često izvođene *Danze capricciose* za klavir četveroručno, *Šegun i šegač* za harmoniku i klavir te *Metamorfoza* za klavir.⁵⁹

Bruno Krajcar (1972) akademski je glazbenik – orguljaš, skladatelj, kantautor, pedagog, novinar, glazbeni urednik, etnomuzikolog i multiinstrumentalist. Kao skladatelj klasične glazbe piše vokalna i kraća instrumentalna djela. Autor je velikog broja pjesama iz žanra zabavne glazbe, svjetovnih i duhovnih šansona te pjesama za djecu, a kao samostalni umjetnik, pjevač i/ili pijanist / orguljaš / svirač istarskih tradicijskih instrumenata bilježi nastupe na raznim festivalima. Svoj glazbeni izričaj danas najviše temelji na blues, gospel i jazz uzorima, u koje ugrađuje elemente tradicije Istre, bilo u vidu izvornog teksta, korištenjem tradicijskih instrumenata ili temeljeći se nizom »istarske ljestvice«.⁶⁰

Pijanistica, glazbena teoretičarka i glazbena pedagoginja Elda Krajcar-Perčan (1958) kao skladateljica sklada jednostavne, romantičarske skladbe, primjenjujući minimalističke strukture i elemente istarskog folklora, od kojih spomenimo *Dvije meditacije o Istri* za klavir i *Spod Raklja* za gitaru.⁶¹

Glazbeni teoretičar i pedagog Branko Okmaca (1963) u svojem je skladateljskom opusu⁶² prvenstveno tradicionalan, iako se u pojedinim skladbama može iščitati vrlo suvremen glazbeni izričaj. »Istarska ljestvica« čini ishodište mnogih njegovih skladbi. Koristeći se istarskim glazbenim idiomom, mnoga Okmacina djela nose karakteristike podneblja u kojem je rođen i u kojem djeluje. Piše vokalna, solistička, komorna, koncertantna, orkestralna, vokalno-instrumentalna te glazbeno-scenska djela (*The Shortest Opera* za sopran, bariton i komorni orkestar te opera *Epulon kralj*). Njegove su najizvođenije skladbe *Dijalog* za flautu i alt flautu, *Metamorfoze* za solo fagot, *Sonata za dvije gitare*, *Epigram* za gudački kvartet, *Zvona* i *Letuća beseda* za mješoviti zbor.

Skladateljica Laura Mjeda Čuperjani (1971), čiji opus obuhvaća djela za solo instrumente, komorne ansamble, orkestralna djela te glazbu za kazališne predstave i multimedijalne projekte (istaknimo: *Gromade*, za simfonijski orkestar; *Concerto*, za gitaru i komorni orkestar; *Strinx*, za gudački kvartet ili *Disaccordion*, za glas i

⁵⁹ Mrežne stranice ZAMP-a s popisom opusa: Đeni Dekleva-Radaković (204 djela), <<https://www.zamp.hr/baza-autora/autor/pregled/133000853>> (15. 6. 2021).

⁶⁰ Mrežne stranice ZAMP-a s popisom opusa: Bruno Krajcar (424 djela), <<https://www.zamp.hr/baza-autora/autor/pregled/133001403>> (15. 6. 2021).

⁶¹ Mrežne stranice ZAMP-a s popisom opusa: Elda Krajcar-Perčan (28 djela), <<https://www.zamp.hr/baza-autora/autor/pregled/153772865>> (15. 6. 2021).

⁶² Mrežne stranice ZAMP-a s popisom opusa: Branko Okmaca (138 djela), <<https://www.zamp.hr/baza-autora/autor/pregled/153201021>> (15. 6. 2021).

harmoniku), kao i Bashkim A. Shehu (1952), skladatelj, dirigent, pedagog i organizator glazbenog života, dolaze u Pulu nakon 1990-ih. Potonji sklada komorna, orkestralna, koncertantna, vokalno-instrumentalna, glazbeno-scenska, kazališna, filmska (*Zec s pet nogu* – Zlatna Arena 1982. za glazbu) i zborska djela te zabavnu glazbu za djecu i mladež.

Od mlađih generacija spomenimo glazbenike koji su se istaknuli skladanjem za »Naš kanat je lip« i koji imaju tiskanu barem jednu skladbu u istoimenim zbirkama: Luka Demarin, Tatjana Merkl, Marko Ritoša i Ivan Žufić.

Umjesto zaključka

Potrebno je odškrinuti okno kako bi doprla svjetlost iz tračka koji prostiremo ovim pregledom povijesti glazbe istarskog područja. Zbog ograničenog prostora nismo se dotaknuli glazbenog školstva ni pregleda svih manifestacija koje njeguju folklorne nastupe, ni raznih susreta zborova, a ni razvoja zabavne glazbe, specifične na ovim prostorima, a koja je, između ostalog, promovirana od 1964. na festivalu *Melodije Istre i Kvarnera*⁶³ te od devedesetih godina u vidu »ČA vala«.⁶⁴ Vrijedni su spomena i muzikološki skupovi i zbornici »Iz istarske glazbene riznice«, koji, kako sam naslov govori, donose istraživanja koja su i dalje potrebna za kvalitetnu interpretaciju i valorizaciju glazbe na istarskome tlu.

Pronicanje u tajne istarske glazbene prošlosti, otkrivanje dokumentacije što je kriju arhivi, proučavanje međusobnih veza, utjecaja i mogućnosti u općem – povijesnom, kulturološkom i glazbenom – kontekstu, u novije vrijeme sve više plijeni pažnju muzikologa. Muzikološka je znanost zakoračila u ono što nam podastire istarska glazbena povijest, kotač interesa zavrtio se i dao je znatne rezultate, a nova istraživanja održavaju ekvilibrij. Uz skladateljske portrete sve je više radova koji glazbenu umjetnost istarskoga kraja sagledavaju u širem kontekstu, proširujući tako opseg muzikološke riznice dokaza koji će pripomoći u pristupanju zaključcima kao rezultatu komparativnih metoda i obuhvaćajući pritom biografska istraživanja i različite preokupacije strukturalnim i stilskim karakteristikama djela u kontekstu povijesnih okolnosti.

Na takvim je, ovdje tek skiciranim, relacijama potrebno tražiti mjesto glazbi ovoga na pozornici duha bogata geografskog područja u nastojanju da se stvori što cjelovitija slika i rekonstruira detaljna mapa glazbenog iskustva kojemu su u

⁶³ Sanja MRKIĆ-MODRIĆ: *Melodije Istre i Kvarnera 1964.-2004.*, Rijeka: Melody-Adamić, 2004.

⁶⁴ Sanja KALAPOŠ: *Rock po istrijanski: O popularnoj kulturi, regiji i identitetu*, Zagreb: Naklada Jeksenski i Turk, 2002. Ivona ORLIĆ: *Istarski identitet kroz glazbeno stvaralaštvo: etnološki pristup, Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, 34/35 (2004/2005) 27/28, 91-110. Ivona ORLIĆ: *Suvremeni istarski identitet: Besidarenje Francija Blaškovića i njegov doprinos konstrukciji identiteta istrijana, Narodna umjetnost*, 41 (2004) 2, 171-184.

prošlosti bili podvrgnuti skladatelji, izvođači i njihova publika, odnosno društvo u cjelini.

LITERATURA:

- ***: Lurano, Filippo de. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020, <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=37599>> (29. 1. 2021).
- ***: Ustanova Ivan Matetić Ronjgov, <<https://www.ustanova-imronjgov.hr/izdavacka-djelatnost/c>> (29. 1. 2021).; <<https://www.ustanova-imronjgov.hr/izdavacka-djelatnost/nakladnistvo>> (29. 1. 2021).; <<https://www.ustanova-imronjgov.hr/home/zivot-i-djelovivana-matetica-ronjgova>> (30. 1. 2021).
- BARNABÀ, Ezio: *Verteneglio suonava e cantava / U Brtonigli se sviralo i pjevalo*, Verteneglio / Brtonigla: Cominità degli Italiani Verteneglio / Zajednica Talijana Brtonigla, 2017.
- BRADARA, Tatjana: O glazbi i glazbenicima, u: Tatjana Bradara – Ondina Krnak: *Temporis signa. Arheološka svjedočanstva istarskog novovjekovlja*, Pula: Arheološki muzej Istre, 2016, 435-439.
- BREKO, Hana: Nepoznati srednjovjekovni glazbeni kodeksi pulske katedrale, *Arti musices*, 33 (2002) 1, 69-78.
- BREKO KUSTURA, Hana: *Najstarija misna knjiga srednjovjekovne Pule (11. stoljeće)*. Notirani glazbeni kodeks iz Samostana franjevac konventualaca u Šibeniku, tzv. šibenski *Liber sequentiarum et sacramentarium*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2012.
- CAVALLINI, Ivano: Il libro per musica nel litorale istriano tra Cinquecento e Seicento, u: Sante Graciotti (ur.): *Il libro nel bacino adriatico (secc. XV-XVIII)*, Firenze: Leo S. Olschki, 1992, 99-110.
- CAVALLINI, Ivano: *Musica, cultura e spettacolo in Istria tra 500' e 600'*, Firenze: Leo S. Olschki, 1990.
- CAVALLINI, Ivano: *Istarske glazbene teme i portreti od 16. do 19. stoljeća*, Pula: Čakavski sabor, 2007.
- DOLINER, Gorana (prir.): *Spomenici glagoljaškog pjevanja: Glagoljaško pjevanje u Novom Vinodolskom*, 2. sv., Zagreb: HAZU, Razred za glazbenu umjetnost i muzikologiju, 1998.
- DOLINER, Gorana: *Glagoljaško pjevanje u Kraljevici. Odnosi književnopovijesnih pojava, jezično-tekstualnih struktura i glazbenih osobina napjeva*. Doktorska disertacija, Zagreb: Filozofski fakultet, 1997.
- DRLJAČA, Diana: *Tihomil Vidošić – stari mladić*. Diplomski rad, Zagreb: Muzička akademija, 1985.
- DURAKOVIĆ, Lada – KOKANOVIĆ MARKOVIĆ, Marijana: *Franz Lehár – kapelnik carske i kraljevske mornarice u Puli (1894-1896)*, Pula: Povijesni i pomorski muzej Istre, 2020.
- DURAKOVIĆ, Lada: Ostavština Antonija Smareglie u Glazbenoj zbirci Sveučilišne knjižnice u Puli, *Arti musices*, 29 (1998) 2, 285-296.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula – KONFIC, Lucija: Zbirka glazbenih rukopisa iz *Settecenta* u Zavičajnom muzeju Poreštine, *Arti musices*, 50 (2019) 1-2, 75-116.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula – LOVRINIĆ, Nikola – VELJOVIĆ, Mirjana: Slavko Zlatić – svestrani istarski glazbenik, *Franina i Jurina: istarski kalendar za 2010. godinu*, Račice: Reprerent, 2009, 44-55.

- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula – MARIĆ, Mirna (ur.): *Slavko Zlatić – 100. obljetnica rođenja, Zbornik radova sa 7. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Pula – Sovinjak, 31. svibnja i 1. lipnja 2010.*, Novigrad: Katedra Čakavskog sabora za glazbu, 2014.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula – OKMACA, Branko: *Sakralna glazba Nella Milottija / La musica sacra di Nello Milotti*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2017.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula – OKMACA, Branko: *Solistička i komorna djela Nella Milottija*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2020.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula – PACE, Alessandro – DENAC, Olga: *Glazba i tradicija: Izabrani izričaji u regiji Alpe-Adria*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2014.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula (ur.): *Glazbeno obrazovanje u Istri tijekom stoljeća – u spomen Slavku Zlatiću, Zbornik radova s 3. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Novigrad – Grožnjan, 20. i 21. rujna 2002.*, Novigrad: Katedra Čakavskog sabora za glazbu, 2004.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula (ur.): *Luigi Dallapiccola i njegovi suvremenici, Zbornik radova sa 4. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Pazin – Novigrad, 7. – 9. listopada 2004.*, Pučko otvoreno učilište Pazin i Katedra čakavskog sabora za glazbu Novigrad, 2008.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula (ur.): *Sretan 80. rođendan, maestro Milotti! Zbornik radova s Petog međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske riznice«, Novigrad – Pula, 28. i 29. rujna 2006.*, Novigrad: Katedra čakavskog sabora za glazbu Novigrad, 2007.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula (ur.): *Zbornik radova s Drugog međunarodnog muzikološkog skupa »Antonio Smareglia i njegovo doba«, Novigrad: Polivalentni kulturni centar Istarske županije Grožnjan, 2000.*
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula: *Glasba istrskih sodobnih skladateljev na prehodu v 21. stoletje in njena vloga v regionalnem turizmu. Doktorska disertacija.* Ljubljana: Filozofska fakulteta – Oddelek za muzikologijo, 2012.
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula: *Glazba sela i grada Istre na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće te njen utjecaj na današnju umjetničku glazbu istarskih skladatelja*, u: Jasmina Talam (ur.): *Zbornik radova sa 6. Međunarodnog simpozija »Muzika u društvu«, Sarajevo: Muzikološko društvo FBiH, Muzička akademija u Sarajevu, 2009, 151-162.*
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula: *Glazbeni život Poreča i okolice 1880.-1918.* Magistarski rad, Zagreb: Filozofski fakultet, 2005. Dostupno na: <<https://www.bib.irb.hr/427671>> (29. 1. 2021).
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula: *Glazbenici u Puli na prijelazu 19. i 20. stoljeća (1880-1918), Arti musices, 32 (2001) 1, 77-88.*
- GORTAN-CARLIN, Ivana Paula: *Pulska glazbena društva*, u: Ivana Paula Gortan-Carlin (ur.): *Antonio Smareglia i njegovo doba: Antonio Smareglia e la sua epoca*, Grožnjan: Polivalentni kulturni centar Istarske županije, 2000, 319-344.
- GRAKALIĆ, Mirjana – GORTAN-CARLIN, Ivana Paula – BADER, Andrej: *Matko Brajša Rašan*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, 2019.
- GRGURIĆ, Diana – MARIĆ, Mirna (ur.): *Josip Kaplan (1910-1996): Zbornik radova sa Znanstvenog skupa u povodu 100. obljetnice rođenja Josipa Kaplana.* Rijeka: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2012.

- KALAPOŠ, Sanja: *Rock po istrijanski: O popularnoj kulturi, regiji i identitetu*, Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2002.
- KOKOLE Metoda (ur.): *Giuseppe Tartini in njegov čas. Zbornik referatov z mednarodnega kolokvija 5. aprila 1997 v Piranu*, Ljubljana: Založba ZRC, 1997.
- KOKOLE, Metoda (ur.): Gabriello Puliti: *Sacri concentus (1614) i Pungenti dardi spirituali (1618)*, u: Ivan Klemenčič (ur. serije), *Monumenta artis musicae Sloveniae*, XL, Ljubljana: SAZU, 2001.
- KOKOLE, Metoda (ur.): *Tartini »maestro« narodov in kulturno življenje v obalnih mestih današnje Slovenije med 16. in 18. stoletjem*, Zbornik referatov z mednarodnega simpozija 7. in 8. aprila 2001 v Piranu, Ljubljana: Založba ZRC, 2002.
- KOKOLE, Metoda: *La musica a Capodistria tra il Cinquecento e il Seicento*, u: Ivana Paula, Gortan-Carlin (ur.): *Luigi Dallapiccola i njegovi suvremenici*, Zbornik radova sa 4. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Pazin – Novigrad, 7. – 9. listopada 2004., Pučko otvoreno učilište Pazin i Katedra čakavskog sabora za glazbu Novigrad, 2008, 323-340.
- KONFIC, Lucija: *Ostavština Tihomila Vidošića u Hrvatskom glazbenom zavodu u Zagrebu*, *Arti musices*, 41 (2010) 1, 3-43.
- KOS, Koraljka: *Muzički instrumenti u srednjovjekovnoj likovnoj umjetnosti Hrvatske*, *Rad JAZU*, Odjel za muzičku umjetnosti, knj. II, Zagreb, 1969, 167-190.
- KOS, Koraljka: *The depiction of musical instruments in mediaeval Istrian mural paintings*, *Arti musices*, Special Issue (1970) 1, 77-95.
- LIČINIĆ VAN WALSTIJN, Juliana: *»Teatro di poesia« in the Opera House: The Collaboration of Antonio Smareglia and Silvio Benco*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2009.
- LOVRINIĆ, Nikola – RADOŠ-PERKOVIĆ Katja – BERTOŠA, Slaven (prir.): *Arie Nove del 1741*, na tal. prev. Tatjana Tomaić, Posebna izdanja, sv. 20, Pazin: Državni arhiv u Pazinu, 2011. U prilogu zvučni CD.
- LOVRINIĆ, Nikola: *Krasna zemljo, Istro mila*. Povodom 100. obljetnice skladanja istarske himne, u: Josip Šiklič (ur.): *Zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog skupa »Dr. Juraj Dobrila (1812. – 2012.) i Stoljeće Krasne zemlje (1912. – 2012.)«*, Pula – Pazin, 25. – 26. listopada 2012., Pazin, Poreč: Biskupija Porečka i Pulska, 2015, 223-234.
- LOVRINIĆ, Nikola: *Odjeci glazbene renesanse i baroka u Istri: Gabriello Puliti – »vir musicae peritissimus«* (dvojezično hrv./engl.), u: Tatjana Bradara (ur.): *Istra u novom vijeku. Zbornik javnih predavanja održanih u muzejsko-galerijskom prostoru Sv. Srca u Puli 2015., pod nadnaslovom »Istra u novom vijeku«, a u sklopu izložbe »Istra, lav i orao«*, Pula: Arheološki muzej Istre, 2017, str. 299-315.
- MARIĆ, Mirna – GORTAN-CARLIN, Ivana Paula: *Dječje pjesme Josipa Kaplana*, Ronjgi-Viškovo: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2017.
- MRKIĆ-MODRIĆ, Sanja: *Melodije Istre i Kvarnera 1964.-2004.*, Rijeka: Melody-Adamić, 2004.
- ORLIĆ, Ivona: *Istarski identitet kroz glazbeno stvaralaštvo: etnološki pristup*, *Etnološka tribina: Godišnjak Hrvatskog etnološkog društva*, 34/35 (2004/2005) 27/28, 91-110.
- ORLIĆ, Ivona: *Suvremeni istarski identitet: Besidarenje Francija Blaškovića i njegov doprinos konstrukciji identiteta istrijana*, *Narodna umjetnost*, 41 (2004) 2, 171-184.
- POGUE, Samuel Franklin: *Jacques Moderne: Lyons music printer of the sixteenth century*, Genève: Droz, 1969.

- RIMAN, Marija (prir.): *Dušan Prašelj. Od Učke do Trsata. Skladbe za mješovite, muške, ženske i dječje zorove a cappella i uz instrumentalnu pratnju*, Viškovo – Ronjgi: Ustanova »Ivan Matetić Ronjgov«, 2006.
- RIMAN, Marija: Što znamo o skladatelju istarske himne, u: Josip Šiklič (ur.): *Pazin u drugoj polovini 19. i početkom 20. stoljeća. Zbornik radova sa znanstvenog skupa u povodu 100. obljetnice utemeljenja Hrvatske čitaonice u Pazinu, 14. studenoga 1997.*, Pazin: Skupština udruga Matice hrvatske Istarske županije, 1999, 205-215.
- RUCK, Lovorka: Manifestacija *Matetićevo dani* – poticaj zborskom stvaralaštvu, 4. *Istarski etnomuzikološki susreti. Stilovi i žanrovi vokalne glazbe: od lokalnih do transregionalnih kulturnih izraza*, Roč, 12. – 14. maja 2006., Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku, 2006.
- RUCK, Lovorka: Skladateljski opus Josipa Brnobića Humskog, u: Ivana Paula Gortan-Carlin (ur.): *Luigi Dallapiccola i njegovi suvremenici, Zbornik radova sa 4. međunarodnog muzikološkog skupa »Iz istarske glazbene riznice«, Pazin – Novigrad, 7. – 9. listopada 2004.*, Pučko otvoreno učilište Pazin i Katedra čakavskog sabora za glazbu Novigrad, 2008, 349-370.
- RUCK, Lovorka: »Za me je vredno ča narod zmisli«. Skladatelj i melograf Ivan Matetić Ronjgov, *Arti musices*, 4 (2011) 2, Zagreb, 175-208.
- RUFFINI, Mario: *L'opera di Luigi Dallapiccola, Catalogo Ragionato*, Milano: Edizioni Suvini Zerboni, 2002.
- SEDAK, Eva: Znakovi male povijesti, u: Vladimir Biti – Nenad Ivić (ur.): *Prošla sadašnjost. Znakovi povijesti u Hrvatskoj*, Zagreb: Naklada MD, 2003, 421-446.
- STEPANOV, Stjepan (prir.): *Spomenici glagoljaškog pjevanja: Glagoljaško pjevanje u Poljicama kod Splita*, 1. sv., Zagreb: JAZU, Razred za muzičku umjetnost, Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu, 1983.
- STIPČEVIĆ, Ennio (predg.): Andrija od Motovuna, *Istra*, XXX (1993) 1, knj. 120, 5-34.
- STIPČEVIĆ, Ennio: Andrea Antico da Montona: skica za portret, u: Josip Šiklič (ur.): *Motovun – povijest i sadašnjost: zbornik radova sa znanstvenostručnog skupa Motovun – povijest i sadašnjost u povodu 1200. obljetnice prvog spomena Motovuna u pisanim izvorima, Motovun, 18. prosinca 2004.*, Pazin: Katedra Čakavskog sabora za povijest Istre, 2010, 289-296.
- STIPČEVIĆ, Ennio: *Francesco Sponga-Uspser (monografija)*, Zagreb: Muzički informativni centar, 2008.
- STIPČEVIĆ, Ennio: Gabriele Sponga-Uspser compositore manierista, u: Ivano Cavallini (ur.): *Musica Storia Folclore in Istria: Studi e contributi offerti a Giuseppe Radole*, Trieste: Edizioni »Italo Svevo«, 1987, 81-96.
- STIPČEVIĆ, Ennio: Talonus (Talone), Hieronimus (Girolamo), *Istarska enciklopedija online*, <<http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2704>> (29. 1. 2021).
- TABOURET, Arturo: Alfredo Martinz, *Pagine Istriane*, br. 12-13 (1964), 130-131.
- TOMAŠEK, Andrija: *Josip Kaplan: Skica umjetničkog portreta*. Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske, 1986.
- TOMAŠEK, Andrija: *Slavko Zlatić. Kronika života i rada*, Poreč: Narodno sveučilište, 1985; pretisak s nadopunom u: isti: *Glasi crljene zemlje. Zapisi o hrvatskoj glazbi*, Zagreb: Hrvatsko društvo skladatelja – Cantus, 2004.
- WEEKS CHAPMAN, Catherine: *Andrea Antico*, PhD Harvard University, 1964, vol. 1-2.
- ZLATIĆ, Slavko: *Naš kanat je lip 30. susret*, Poreč: Pučko otvoreno učilište, 2002.

Summary

TRACING THE ISTRIAN MUSIC TREASURE: AN OVERVIEW OF MUSIC HISTORY IN ISTRIA THROUGH CENTURIES

The work bearing the title *Tracing the Istrian Music Treasure: An Overview of Music History in Istria Through the Centuries* could be described as the first attempt to summarise the Istrian music history through the centuries. Given the non-existence of a monograph or publication which would present the development of music in the aforementioned geographic area, the basic guidelines on how to write about such a history are highlighted here, not pretending, however, to claim comprehensiveness which is hardly achievable in this moment. Besides the fact that the history of a region is narrowly connected to its geographic position and natural beauties, it is especially enriched by the creative traits of the people inhabiting it. This thought is, therefore, the starting point, although the contemporary approach to writing about music history is more about its cultural and sociological phenomena, and less about the heroic names marking it.

The work presents the bibliography used to write about music history in Istria, questioning at the same time the term «Istrian composers». It also directs its attention to characteristic music phenomena, and the first to be mentioned among them is the Istrian-littoral traditional music, which was the inspiration for the appearance of numerous music pieces in this area.

The Istrian music history is composed by musicians who entered the list of the greatest figures who influenced the historical course of the music culture on the Croatian ground with their numerous activities – creative, pedagogical, performing, scientific-publicist, organisational and activist. Starting from the Middle Ages, through music typography, repercussions brought by the Renaissance and Baroque period, all the way to the infiltration of traditional music and 20th-century music, this is the place where all the more performed stakeholders of the historical Istrian music are chronologically summarised, from Andrea Antico, Francesco Spongia Usper, through Matko Brajša Rašan, Antonio Smareglia, Ivan Matetić Ronjgov, Slavko Zlatić, Luigi Dallapiccola, Nello Milotti, to contemporary Istrian composers.

Introducing the composers' portraits, along with the works which look at the musical art of the Istrian region in a wider context, thus increasing the volume of the musicological treasury of evidence, this work laid the first stone for an approach to conclusions which are the result of comparative methods that should, accompanied by biographical research, encompass the different preoccupations with the structural and stylistic characteristics of pieces in the context of historical circumstances.